

Inspiratie sessie over een nieuw (bestuurlijk) tijdperk

We leven in tijden waar wetenschapsmodellisten het hoogste woord hebben en politici en bestuurders op dit woord vaak 'blind' varen. Deze, zonder uitzondering 'hoogopgeleide' bestuurders, menen dat de maatschappelijke werkelijkheid te vangen is in modellen en *big data*. De dagelijkse realiteit leert echter, voor wie de moed heeft om dat te zien, dat de 'levende' samenleving niet te vangen is in modellen en *big data*. De verkiezingsuitslag voor de Tweede Kamer levert het beste bewijs daarvoor. De verklaring ligt voor de hand. In de wetenschappelijke modellenwereld wordt aan de ervaringswerkelijkheid van mens en samenleving voorbijgegaan. Nog sterker: daar wordt op neer gekeken. Vanuit institutionele kringen horen we neerbuigende kwalificaties over deze ervaringswerkelijkheid. Met als kernverwijt dat het vooral 'laagopgeleiden' zijn en 'wetenschapsontkenners'. Er is een gapende kloof en miscommunicatie ontstaan tussen institutionele werkelijkheid en menssamenleving. Het recente verkiezingsresultaat levert hier nadrukkelijk bewijs voor.

Is er een uitweg uit deze maatschappelijk gevaarlijke en zorgelijke patstelling? Gelet op de vertrouwenscijfers van menig institutionele organisatie lijkt het daar niet op. Ondanks de massale inzet van communicatie-professionals, gesteund door ook de communicatie- en gedragswetenschap, leren de feiten dat dit is uitgemond in een mislukking. De taal en communicatie van de institutionele wereld faalt in veel opzichten en heeft geen enkele verbinding en aansluiting meer met de menssamenleving. Wat nu? Oud-Rabo-topman Wim van Dinten wijst de richting om uit deze patstelling te komen. Hij voorzag in 2004 al dat de nieuwe tijd er fundamenteel anders moet gaan uitzien. Hij pleit voor 'ontstatelijking' en voor 'vermaatschappelijking', met een veel minder dominante rol voor wetenschap en politiek. Zo schreef hij:

"Omgaan met (de nieuwe) realiteit zonder wetenschappelijke steun, betekenis geven, krijgen, bevestigen of respecteren zonder wetenschap moet als even belangrijk of belangrijker worden gewaardeerd dan betekenis die gebaseerd is op een wetenschapsbenadering. Dit past bij de beleving van deze tijd: wetenschappelijke benaderingen krijgen hun plaats toegewezen, universiteiten en uitspraken van hoogleraren krijgen een andere waardering. We gaan in het begin van de 21e eeuw niet meer uit van grote ideeën die we samen nastreven, maar van kleine gebeurtenissen, van wisselwerking tussen verschijnselen die zonder regie, zonder planmatige sturing tot ordening komen."

Een cruciale succesfactor hierin is communicatie en de taal. Het vraagt van instituties als eerste de erkenning dat er iets fundamenteels mis is met dé (institutionele) communicatie. Dat vraagt om moed om het oude los te laten en vervolgens de durf om te leren hoe uit het institutionele systeem te communiceren. Om u daarbij richting en inspiratie te geven heeft SVDC is samenspraak met filosoof Emanuel Rutten en schrijver en oud-topambtenaar Hans Siepel een inspiratieprogramma samengesteld. In dit programma staat de taal en de maatschappij-scheppende kracht van taal en menscommunicatie centraal. Zoals Emanuel Rutten het zegt:

"De mens bewoont een talige en geestelijke wereld. Geest en taal zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden omdat het precies de geestkracht van de taal is die ons in contact brengt met de geestelijke dimensie van de werkelijkheid. Woorden doen er dan ook toe en moeten steeds zorgvuldig gekozen worden. Want de woorden die wij kiezen bepalen de geestelijke wereld waarin wij leven. De taal opent een geestelijke ruimte waarin de dingen voor ons pas betekenisvol aanwezig kunnen zijn. Dat wat wij wereld noemen is dan ook altijd al een door de geest en de taal bemiddelde wereld. En het is precies de magie van de taal waarlangs de beweging van de geest op zinvolle wijze gestalte krijgt. Goed spreken is dan ook altijd geestrijk spreken. Een dergelijk persoonlijk spreken vereist een sterk bewustzijn van maatschappelijke verhoudingen en een vergaande ontvankelijkheid

voor wat er in de samenleving speelt. Door ons passend in te voegen in wat er in de maatschappij gaande is, komen we tot woorden die bezielen en zo anderen daadwerkelijk weten te raken. En wie de ziel van de toehoorder weet te bewegen door de woorden in zijn of haar ziel te leggen, brengt nieuwe en meer oorspronkelijkere waardevolle vormen van verbinding tot stand. Zo kan in deze tijd van onzekerheid en verwarring opnieuw gekomen worden tot bezield beleid en aansprekend leiderschap.”

Hoe ziet het programma eruit? In het eerste deel neemt Hans Sipel de deelnemers mee in een analyse van het tijdsgewricht waarin we leven. Wat is de verklaring dat de institutionele wereld en de samenleving uit elkaar zijn gegroeid? Waarom faalt de institutionele communicatie en wat vraagt het van organisaties om uit het systeem te gaan communiceren? In het tweede deel neemt Emanuel Rutten de deelnemers mee in de scheppende kracht van de taal en laat hij zien hoe de klassieke retorica ons kan helpen om feiten in een betekenisvolle context te plaatsen, geestrijke gedachten te verbinden met menselijke waarden en daarbij het persoonlijke in het spel te brengen. In het derde deel worden de deelnemers uitgedaagd aan de hand van een actuele casus om, met de retorische inzichten uit de bijdrage van Emanuel Rutten, uit het systeem te communiceren. Deze oefening wordt op camera opgenomen en collectief besproken.

Voor wie is deze inspiratiesessie bedoeld? Voor bestuurders en communicatieprofessionals die beseffen dat we in transformerende tijden leven en dat de maatschappelijke werkelijkheid zoveel meer omvat dan wat de modellen van de wetenschap en *big data* ons willen doen geloven en dat de ervaringswerkelijkheid van burgers leidend moet zijn.